

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 513.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796475394448/facsimile.pdf> (tilgået 09. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

Ulysses Von Ithacia

- 133 *Ulysses Von Ithacia*: ty.: Odysseus af Ithaka (den lat. navneform Ulys- ses var almindelig på Holbergs tid og den sædvanlige hos Holberg); om baggrunden for den ty. form, se note nrf.; sagnhelten O. hører hjemme i de oldgr. eper (fortællende versdigte) *Iliaden* og *Odysseen* (traditionelt tillagt Homer og dateret til ca. 700 f.v.t., nu genre opfattet som en tradition i stadig udvikling, der har fundet sin nuv. form ca. 500 f.v.t.). De to «versromane» handler om hhv. grækernes belejring af Troja og O's eventyrlige hjemfart fra dette tog; hovedparten af komediens handlingselementer er hentet herfra, men transformeret til travesti, dvs. latterliggørelse af forbilledet ved at dettes «høje» emner og personinventar (fyrster og helte) behandles i en «lav», plat eller vulgær, stil og røbes som «altfor menneskelige». – En *Tydske Comedie*: undertiden angiver travestiens (se foreg. note) aktuelle mål: Samtidig med affattelsen (ca. 1723) og førsteopførelsen (juni 1724) af *Ulysses* opførte den indvandrede ty. komedian og tripleder Samuel v. Qvotens sine «Haupt- und Staatsactionen» (dvs. formlose og effekttrige skuespil med politisk-historisk stof) i Broleggerstræde i Kbh.; dette teaters uklassiske stil og konkurrerende virksomhed var Holberg (og shans-teater i Lille Grønnegade) en torn i ejet (jf. komediens epilog s. 206-206); desuden kan satiren have sigtet på en anden konkurrent, nemlig den ty. hofopera, hvis dramatiske stil kunne forekomme beslektet med von Qvotens «Haupt- und Staatsactionen»; om disse dramaturgiske og teaterhistoriske forhold, se nærmere i etterskriftens s. 465-467. – *Ulysses, Penelope*: U. = Odysseus, se n.t.s. 133; P. (gr.: Penelopeia) er i de homerske digte O's hustru.
- 134 *Chikan*: ty. form af Harlekkin, klovne- og bajadsfigur i renæssancens folkelige, ital. maskekomedie (*commedia dell'arte*). – *Marolfus*: navnet stammer fra folkebogen af samme navn (som «folkebøger» betegnes en række populærromaner fra middelalder og renæssance); »Marolfus« findes i da. udgaver fra 16. árh og frem; figuren M. sætter sit plump-realistiske bondevid op mod kong Salomons høje visdom. Jf. *Danske Folkebøger*, udg. af DSL, bd. 13. – *Rasmus, Øllegaard*: disse pæredanske navne (og personer) lader Holberg indgå i det antikke milie; gennem sådani kulturelt kaos forøges præget af travesti (se n.t.s. 133). – *Helene*: (gr.: Helena), i de homeriske digte den gr. kong Menelaos' legendarisk smukke hustru, bortført til Troja af Paris. – *Rosmunda*: navn på longobarderkongen Alboins (6. árh.) dronning. – *Elisa*: andet navn for Dido (se flg. note), her udskilt som selvstændig person uden forbindelse med antikken. – *Dido*: i det rom. nationalepos *Aeneiden*, forfatter 29-19 f.v.t. af Vergil

og omhandlende Æneas' rejse fra (det faldne) Troja til Rom (hvis verdensherredømme han skal grundlægge), er D. Karthagos dronning, hos hvem han opholder sig en tid, og som forelsker sig heftigt i ham (1. og 4. bog). Holbergs (naturligvis bevidste) sammenblanding af Odysseus' og Æneas' rejse- og elskovsevenytr er nærliggende. – *Kejser Aeneas*: A(ha)sverus er navnet på øden evige (vandrende) jøder = Jerusalems skomagere, der iflg. en apokryf (ikke-bibelsk) tradition tjente til forsegelse af Jesu lidelser op til korsfæstelsen og til straf skulle vandre i evighed; at forlene en A. med kejserværdighed er et led i travestiens kultursammenblanding (jvf. n.t.s. 133 og 134 ovenf.). – *Tiretius*: (gr.: Teiresias) i gr. mytologi en blind spåmand, forekommer i *Odysseen* (se n.t.s. 133).

135 *Prologus*: prolog, her: forspil; handlingen heri, «stridens æble» og Patis' dom, er fra den gr. myt. – *Iris*: i gr. myt. personificering af regnbuen og Heras (se flg. note) sendebud. – *Junonis*: lat.: Junos; Juno er det lat. navn for gr.: Hera, Zeus' (se n.t.s. 135 ndf.) hustru. – *Menzuri*: lat.: Merkurs; Merkur er det lat. navn for gr.: Hermes, gud for alt, hvad der kræver smilde og list, fx. handel og tyveri, samt guderne sendebud. – *Jupiter*: det lat. navn for gr.: Zeus, den øverste gud. – *jalouzie* (...) *Nymphæ eller Hyrindine*: Zeus' elskovsevenytr med jordiske kvinder er i gr. myt. ligeså grundigt bevidnet som Heras deraf følgende jalouzi. – *Nymphæ*: nymferne er i gr. myt. sekundære gudinde for naturen, knyttet til et bestemt element eller en bestemt lokalitet. – *Plutonis*: lat.: Plutos; Pluto er det lat. navn for gr.: Plouton, dedens og underverdenens gud. – *Plutonis mørke Boelig*: dødsriget. – *11 Junii*: terminsdagen. – *som*: eftersom.

136 *formedelst*: på grund af. – *Morervf*: nordafrikanske (negre og maurene). – *Landemerke*: landområde, grænse(r). – *America*: anakronisme; det amer. kontinent var ukendt i Europa indtil Columbus' landgang i Vestindien 1492. – *Pallas*: i gr. myt. var P. (Athene; lat.: Minerva) visdommens gudinde. – *Venus*: det lat. navn for gr.: Afrodite, kærlighedens gudinde i gr. myt. – *Jupiter kastede (...) et Guld-Æble*: se n.t.s. 135; i den gr. myt. var det ikke Jupiter, men stridens gudinde Eris, der kastede det famøse æble, der skabte gudindernes rivalisering og dermed fremkalde den trojanske krig. – *den 13 hujus*: den 13. dennes, i denne måned (lat.); anakromstisk datoangivelse, som bygger på den såk. gregorianske kalender, der lanceredes i slutningen af 16. årh.; *shujus* (dennes) er cancellistil – i en antik guddoms mund! – *Fruentimmer*: kvinder. – *ogsaa*: end. – *en Rem udi Huden*: en rem af huden, lidt af samme skavank. – *uden Appel*: uden at kunne (ville) indanke sagen for en højere instans. – *forspickede*: heftigt opsatte. – *oppebøie*: afvente. – *Nedkomst*: nedfart fra Olympen (de antikke guders bolig). – *Durchleuchtighed*: forvanskning af ty: